

гръцка народност. „Гръцките владици въведоха естествено в епархиите си гръцкото богослужение и изгониха от църквата молитвите и последованията на славянски език. Някои даже, особено в Македония, отидоха във фанатизма си до там, дето да изгонят или да изтребят славянските книги. Не говорим за злоупотребленията, които владиците вършеха, за да си набавят парите, които са разнесли в Цариград, за да сполучат назначението си. Туй беше следствие на турското управление повече отколкото грешка на самите гърци. Но тези, последните, претърпяха последствията на такова поведение, защото вдъхнаха на славянските народи омразата към фанариотското духовенство“²³.

Въпреки тежките последствия за балканските славяни от чуждата духовна власт, Найденов вижда и положителен резултат от гръцкото влияние - „... разпространението на общите познания. В гръцките училища се образоваха апостолите на българското възраждане ... няма обаче - пише той - никакво съмнение, че съединението на всичките православни под едно управление увеличи, тъй да кажем, силата за съпротивление и улесни по късно разпространението на въстаническото движение“²⁴.

Отношението на Найденов към родната история проличава в оставения ръкопис за създаването на българската държава и покръстването на българите - „... византийците бяха захванали да мислят за покръстването на българите, но не с друга цел, не с друго намерение, освен чрез покръстването нам да ни подведат под своето духовно ведомство и да употребят свята вяра за оръдие на своите политически замисли - подлост, която е била до край и ще пребъде до край у гърците“²⁵. Освен с поетичния си изказ и историческа достоверност, изложението впечатлява и с точните характеристики, които авторът дава на българските средновековни владетели. Найденов е категоричен в преценката си за княз Борис: „Бъдещето, на което е предоставено да разкрие всички тайни в историята, ще потвърди, че мъжът, който предводителствуваше Българите по времето на тяхното покръстване, беше един от най-знаменитите мъже на нея епоха, че той беше характер велик, дипломат дълбок и човек способен за най-голямо въодушевление, то ще потвърди още, че Борис, с духът на устроението на българското християнство в началото му, основа и устрои бъдещето на народа си, и с подтикът, който му даде, възложи той този на едно тежко, наистина, но велико и славно призвание ... Великият Симеон, слънцето на тази епоха, който в едната си ръка държеше пламенният си меч, а в другата златното си перо - привождаше от една страна оръжието на Българите до най-висшият му блясък и слава, а разпространяваше и утвърждаваше, от друга страна, образованието и просвещението помежду народа си. Не ли той е, който утвърди конечно независимостта на нашата църква? И не чрез